

N.F.S. Grundtvigs tale i den Slesvigske Hjælpeforening

Taler

Nikolai Frederik Severin Grundtvig
Forfatter, teolog, digter

Dato

14. marts 1848

Omstændigheder

Bemærk, at talen i videoen starter ca. midtvejs i talemanuskriptet.

- 1 Naar jeg i de senere Aar rundt omkring mig hørde det Mundhæl: det er en
bevæget Tid, da maatte jeg altid smile, for i mine Øine var det en meget stille
Tid, da man vel, efter 1830, faer op, saasnaart et Blad rørde sig, men satte sig saa
ganske stille igien; naar man mærkede, at Himlen faldt dog ikke ned af det. Ja,
5 det har i hele den Menneske-Alder, som jeg fristes til at kalde Metternichs og
weiter nichts, lige fra 1815 til 1848, været en meget stille Tid; men nu er Tiden
da ogsaa blevet, man kan vel ikke sige »ordenlig,« men dog dygtig bevæget, og
det sørger jeg ingenlunde over, thi af to onde Ting skal man vælge den mindste,
og Frihed uden Orden har, i det mindste siden jeg først saae England, altid
10 været mig et mindre Onde end Orden uden Frihed.

Men med alt det var det dog knapt nok, jeg iaften turde lukke Munden op og
sige frit hvad jeg mener om de Danske og Slesvigske Anliggender; thi netop,
naar Folk er dygtig i Bevægelse, da maa man begynde at tage sig i Agt for hvad
15 Ens Mund siger. Vel er det især den veltalende Ungdom, der nu maa tage sig i
Agt, fordi i en virkelig bevæget Tid gaaer Taleren med Ild i Munden midt
imellem Krudt-Tønder, saa en eneste vild Gnist kan, før han veed det, sprænge
baade dem og ham i Luften; men den snaksomme Alderdom maa dog ogsaa
tage sig i Agt, ellers kan det let gaae En med sit Frisprog, ligesom det i
20 »Parlamentet« sædvanlig gaaer de saakaldte uafhængige Medlemmer, som intet
Parti har i Ryggen, at de kan rigtig nok frit sige hvad de vil, men Ingen hører det.
See, det kalder jeg fortvivlede Omstændigheder at tale frit under og tier da heller
bomstille, men hvad der, endskiøndt jeg intet Parti har i Ryggen, dog i den
bevægede Tid giver mig Mod til at lukke Munden op, med Haab om Ørenlyd,
25 det er naturligviis Damerne, thi med dem for Øie spørger jeg slet ikke om Noget
i Ryggen, men regner dristig paa at have et godt Parti for mig, naar jeg ikke

forlanger meer end Ørenlyd. Deri er nemlig, saavidt jeg veed, Damerne og jeg enige, (og gid alle Herrerne ogsaa var det!) at naar vi kan faae vores Villie. da
30 under vi ogsaa andre at faae deres, saa Damerne her, som er kommet for at høre, vil sikkert, indtil videre, være paa Parti med mig, som kommer for at tale.

Ja, saa modig har Damernes Nærværelse gjort mig, at hvad jeg ellers i vor bevægede Tid nok barede mig for, det gjør jeg nu som ingen Ting, begynder
35 rask med en Slags politisk Troes-Bekiendelse og siger reent ud, at jeg ikke blot er meget kongelig sindet, men at jeg i den sidste Tid har mærket, jeg er det endnu meer end jeg selv vidste, saa det er mig ikke længer nok at have en Konge, men jeg har selv Lyst til at være en lille Konge, og at see lutter Smaa-Konger rundt omkring mig, naar vi blot har lært den ædleste af alle Konster: den kongelige
40 Konst at beherske sig selv. Naturligviis ønsker jeg tillige at see lutter Smaa-Dronninger af Danmark omkring mig, ikke blot hvor jeg skal tale, men allevegne, naar de blot har den lille Selv-Fornægtelse, skjøndt de bærer Kronen, ingen Paastand at gjøre paa Regieringen, men i al Beskedenhed nøies med en, vel ingenlunde magtesløs, men dog kun raadgivende Stemme.

45 Denne fri, kongelige Stilling turde jeg imidlertid ingenlunde vente mig i Hytten, naar jeg ikke engang fandt den paa Borgen, og allermindst turde jeg vente den af de konstige, saakaldte frie Former, der, naar de fik »Magtfuldkommenhed« og skulde herske uindskrænket, vilde, for mine Øine, gjøre os alle til Trælle, saa det
50 blev kun Dødens Frihed paa Livets Bekostning.

Men derfor glæder det mig ogsaa inderlig, paa hele MenneskeSlægtens, og især paa Damernes og mine egne Vegne, at vi tør haabe at alle de konstige Formers og mangfoldig udviklede Maskineriers gyldne Tid er nu forbi, saa de maa,
55 ligesom deres Martyrer, de to store Maskinmestere: Ludvig Philip og Guizot, nøies med Naadsensbrød i Engeland og med en vel tilstrækkelig lang men ogsaa overmaade kiedsommelig Tydsk Ligpræken paa Forbundsdagen i Frankfurt!

Saaledes opfatter jeg den sidste Franske Omvæltning, som i et Øieblik knuste en
60 af de konstigste politiske Maskiner i Europa, og udklækkede paa Timen den simple, men dybe Viisdom, at Menneske-Livet kræver sine Rettigheder: sin nødvendige Næring, sin gavnlige Frihed og sin høie Værdighed under alle Regierings-Former, og vælger naturligviis, naar det har Valget, den Form, der for Øieblikket rimeligviis, efter Folkets, Tidens og' Stedets Beskaffenhed, bedst
65 lader sig forlige med Menneskelivets utabelige Rettigheder, og sikkrer bedst det

samme Menneske-Livs umistelige Frihed, nødvendige Ligevægt og stadig fremskridende Oplysning!

70 See, det var nu det allerkildneste Sted for mig at røre ved, men det gik jo dog taaleligt af, og skiøndt jeg har Herrerne mistænkt for at de mistænker mig for at ville klinke Former, som Tiden har knust, saa haaber jeg dog, de har hørt, det er langt fra mig, kanskee endnu længere end fra dem.

75 Der er imidlertid et andet kildent Sted, som jeg slet ikke kan undgaae at berøre, og det er naturligviis Danmarks GrændseSkuel, som Nogle vil have sat ved Elben, Andre ved Eideren og atter andre ved Kongeaaen, imens de ramme Tydskere tør mene, at der i denne Egn kun er eet Rige »das Reich,« saa Danmark har igrunden slet ingen Grændser, men det store Germanien gaaer i
80 det mindste til Øresund, om ikke lige til den Finske og høit op over den Bothniske Bugt.

Hvor jeg nu vilde ønske, Danmarks Grændseskiel gik, det vil jeg ikke opholde dem med at udvikle, thi vel satte de hølærde Tydskere i det attende
85 Aarhundrede, som jeg er fra, Keiser Joseph den Andens fromme Ønsker iblandt Stjernerne, fordi han, den fromme Herre, vilde gjort baade Bøhmere og Ungarer til Tydskere, men det Nittende Aarhundrede, som vi er alle i, har dog alt, som vel var, beviist, at de samme fromme Ønsker var magtesløse paa Jorden, saa vi haaber med Rette, det vil være ligedan med Slesvig-Holstenernes fromme
90 Ønsker om hele Danmarks eller dog i det mindste Slesvigs Indlemmelse i det Tydske Forbund; men saa maae vi ogsaa finde os i, det er ligedan med vore fromme Ønsker om hele Slesvig-Halsteens eller i det mindste Slesvigs Indlemmelse i Kongeriget Danmark.

95 Kiendsgierninger er nemlig, som Engelskmanden meget rigtig siger, haardnakkede Krabater, og en saadan haardnakked Kiendsgierning er det, at Kongeriget Danmark, hvorvidt det saa end gik i gamle Dage, nu dog ikke gaaer et Fodsbred længere, end til Grændsen af Hertugdømmet Slesvig, og at det Danske Land gaaer i det allerhøieste kun saa vidt, som man taler Dansk, og
100 igrunden ikke længer end man vil blive ved at tale Dansk, altsaa til ens teds, man veed ikke hvor, midt inde i Hertugdømmet Slesvig.

Begge Dele, baade at Kongeriget Danmark, som vi dog har Sort paa Hvidt for, skulde gaae lige til Eideren. nu ikke gaaer nær saa vidt, og at ikke engang alle de,

der endnu taler Dansk i Hertugdømmet Slesvig, synes at ville blive ved at tale Dansk, det er naturligviis mig, saavel som alle dem, jeg her kunde vente at møde, en meget fortrædelig Sag, men hvad er herved at gi øre? Ved den haardnakkede Kiendsgierning er der aabenbar slet intet at giøre, om man end vilde løbe med
110 Panden imod den, ligesom Slesvig-Holstenerne løber Panden imod den Kiendsgierning, at da Holsteen er inde i det Tydske Forbund og Slesvig udenfor, saa er Holsteen aabenbar statsmæssig langt videre adskilt fra Slesvig, end, jeg vil ikke sige fra Lauenborg, men fra Baiern og Wurtemberg. Spørgsmaalet er nu altsaa kun, hvad vi, efter at have indrømmet
115 Kiendsgierningens Urokkelighed. kan giøre med Rette, og rimeligviis med Held, for at hævde vort gamle Krav paa hele Slesvig, og hævde Danskens utabelige Ret til i Hertugdømmet Slesvig i alle Maader at staae ved Siden ad Tydsken.

Herpaa maa jeg nu svare, at for sidstnævnte Øjemed: at hæve Dansken i Slesvig
120 til den Ligevægt, den, ved mange uheldige Omstændigheder, og tildeels ved stor Forsømmelse og Ligegyldighed fra vor Side, har tabt, for det bør der giøres alt mueligt, og kan der allerede giøres meget, blot ved at løse de Baand mellem Slesvig og Holsteen. som vi selv har knyttet, og giøre det godt, som vi selv har gjort galt, saa Slesvig virkelig faaer halvdansk og halvtysk Bestyrelse, Retspleie,
125 Kirke, Skole og Folkeraad.

Men kan vi saa ikke nok med det Samme paa en Maade indlemme Hertugdømmet Slesvig i Kongeriget Danmark, uden at bryde os om, enten hvad Holsteen. eller det store Tydskland, eller hvad Slesvig selv siger dertil? Ja, her i
130 »Casino« skal de fleste Herrer i Lørdags Aftes have sagt, jo, det lod sig nok giøre, og skiøndt Damerne iaften seer meget fredelig ud, saa troer jeg dog ikke saa ganske Freden, der i deres Ansigter, ligesom i Lamartines aabne Brev, vel kunde forstaaes saaledes, at om vi end tog lidt med Staalhandsker, ligesom Franskmændene tog Antwerpen, behøvede vi jo ikke at kalde det Krig, men
135 desuagtet vilde dog vist baade Holsteen og hele Tydskland tage det for en Krigs- Erklæring, og jeg maatte ikke blot kalde det en Krig, men en meget uretfærdig, urimelig og ulyksalig Krig med Hertugdømmet Slesvig, hvorved vi umuelig kunde vinde noget, men meget muelig miste Alt hvad et Folk har at tabe. Herrerne vil sagtens sige, det kommer af, at jeg er ingen Helt, og de har
140 forsaavidt Ret, at jeg er i mange Henseender en Kryster, men dels er der flere Krystere i Danmark end jeg, dels maa saa lille og udsat et Rige, som Danmark, tit af Klogskab spille en Krysters Rolle, og endelig kommer min Frygt og Advarsel for Krigen mod Slesvigerne slet ikke af, at jeg er en Kryster, men

145 virkelig af, at jeg er mere frisindet end de Fleste. Det er nemlig ingenlunde
enhver Krig om Slesvig, jeg enten vilde grue for eller fraraade, thi hvis enten
Slesvig-Holstenerne, eller deres forventede Hjelpetropper daraussenfra, vilde
kyse os fra at adskille det gamle Danske Hertugdømme Slesvig fra det gamle
Tydske Grevskab Holsteen. eller true os til at lade de Tydske i Slesvig træde de
150 Danske paa Nakken, da vilde jeg sige: her staaer baade Danmarks Liv og Ære
igrunden ligesaa fuldt paa Spil, som om Fienden la ae for Hovedstaden, saa nu
maa det briste eller bære! Saasnart man derimod, uden Slesvigs Minde, vil gaae et
Skridt videre, og under hvilket som helst Navn eller Paaskud lægge eller smække
det til Kongeriget Danmark, da siger jeg: det gaaer vist aldrig godt, men selvom
155 det gik hvad man i Frankrig vilde kalde baade glat og godt, saa veed jeg, man i
Slesvig for det meste vilde føle, det gjorde ondt, og min frisindede Tankegang er
den, at kan, som Juristerne strax vil lære os, selv Retten til døde Ting saaledes
forældes, at det bliver Voldsgierning at tilegne sig dem, da maa det Samme end
nu langt mere giælde om en forældet ~et til levende Mennesker, der aldrig kan
160 hævdes med Magt uden at behandle dem som bortløbne Slaver, hvad umuelig
kan være til Fordeel for andre end Slavehandlere, som det, Gud ske Lov! ikke er i
den Danske Smag enten at være eller at ligne. Om jeg derfor ogsaa havde Magt
til, mod Slesvigernes Villie. med denne min Haand at ramme Kongeriget
Danmarks Grændsepæle saa dybt ned langs med Eideren, at Slesvig-Holstenerne
165 med alle deres Venner fra Romer-Riget skulde lade være at røkke dem, saa vilde
jeg dog ikke gjøre det, især af den gyldige Grund, at det aldrig kunde nytte
Danmark, men maatte umaadelig skade Danmark, at pine endeel baade Tydsk
og Utydsk ind i sig, der netop da bestemt aldrig blev Dansk, saalidt som Irsk
nogensinde bliver Engelsk, vilde derfor altid gjøre Splid, aldrig forøge, men altid
170 svække Danmarks samlede Styrke!

See saa, det var en kilden Sag, som jeg bestemt aldrig var sluppet godt fra, naar
jeg ikke havde havt Damerne for Øie, men de veed det endnu meget bedre end
jeg, hvad det nytter med Sort paa Hvidt, om det saa end var ægte gamle
175 Kiærligheds-Breve, at ville nøde Folk til at elske sig, og at Kys uden Kiærlighed,
det er en Tydsk Fornøielse, som det var stor Skade at indføre i Danmark.

Hvad jeg endnu har at sige, det er i alles Øine saa uskyldigt og uskadeligt, at det
gaaer glat, maaskee endogsaa alt for glat, ind ad det ene Øre og ud ad det andet,
180 men det er jeg vant til, saa selvom Damerne ikke var her, vilde jeg sige rask: det er
soleklart (man siger, det er mit Mundhæld) det er soleklart, at der i Kongeriget
Danmark, under nærværende Omstændigheder, maa være en Hjelpe-Forening

for det Danske i Hertugdømmet Slesvig, men det er ogsaa soleklart, at en
185 Forening her, der virkelig skal kunne vække, styrke og befæste det Danske i
Slesvig, maa være en ægte Dansk Forening, følgelig bestaae af Folk over hele
Riget der baade selv vil blive ved at tale Dansk, og tør være det bekiendt for
Tydskerne, og vil stræbe at gjøre baade det Danske Navn og det Danske
Tungemaal Ære.

190

De kan jo nok vide, at jeg hermed ingenlunde vil skose den Slesvigske Hjelpe-
Forening, hvoraf jeg selv har den Ære at være Medlem, enten fordi den hedder
Slesvigsk istedenfor Dansk, eller fordi den er saa lille og dens saa løs, at Delene
vel først i Aften begynde at mødes; men jeg vil kun sige, at intet Saadant maa
195 være Tilfældet med den Forening i Danmark, der skal kunne give det Danske i
Slesvig al den Hjælp, det behøver, thi den Forening maa baade hedde Dansk og
sætte en Ære i Navnet, og være udbredt over hele Riget, og hænge saa godt
sammen, som Alt hvad Dansk Fædernelandskiærlighed i Sandhed forener.
Derfor vil jeg ikke blot i Aften, men uophørlig til det skeer, foreslaae alle Slesvigs
200 Danske Venner at sige Ordet ud og blues ei derved, og enes om at bekiende, vi
vil udbrede den Danske Forening over hele Riget, da saa dybt ind i
Hertugdømmet Slesvig som mueligt, uden at bryde os det mindste om Slesvig-
Holstenernes Skielsord: Den Danske Propaganda, som paa vort Maal og med
vore Hensigter, da kun vil sige: den paa sone egne Enemærker sig udbredende
205 Danskhed.

Til dette mit haardnakkede Forslag har jeg nemlig to stærke Grunde, den ene
hentet fra Slesvig og fra Arildstiden, og den anden fundet liggende lige for
Næsen i Kiøbenhavn og det nærværende Øieblik, men De m. H. har nok ikke
210 Stunder til at høre mere af mig i Aften, saa jeg vil gjemme begge Grundene til en
anden Sang, hvad jeg saameget roligere kan, som jeg er vis paa, alle Danske
Hjerter føle, at Danskheden baade i Kongeriget og i Herturdømmet trænger
høilig til al den Hjælp, Opmuntring og Bestyrkelse, som vi kan give eller skaffe
den.

215

Et par Minuters Ørenlyd maa jeg imidlertid endnu bede Herrerne skiænke mig,
mens jeg især fortæller Damerne, hvad jeg dog ikke vil hviske til dem, men
ønsker tvertimod, ogsaa Herrerne vil høre, da det en Spas, der faldt mig ind ved
et Ord, en af Herrerne skal have sagt, og som kunde ligne den Talermund, det
220 skal være fløiet ud af. Dette vingede Ord, som Grækerne rettelig kaldte Alt hvad
der fløi ud af Munden lød nemlig saaledes for mine Øren: nu er det paa den

høie Tid, at Danmarks løve ryster sin Manke, og det havde jeg naturligviis ikke
noget imod, men jeg tænkte dog strax: stakkels Danmarks Løve er lovlig
225 undskyldt, thi for det første har den ingen Manke, da det, efter de bedste
Beskrivelser, skal være en Løvinde, og for det andet, som er det værste, saa er den
Danske Løvinde allerede for ser Aarhundrede siden forheret, forgjort og
forvandlet til den meget tamme og kun alt for nær udmalkede Danske Ko.
Havde nu baade Herrer og Danmer gode Stunder, da var der ogsaa meget godt
230 at sige om den samme Danske Ko, der, ihvor tam hun end allerede var under
Erik af Pommern, dog ikke lod sig tage, da Hertugen af Slesvig og Greven af
Holsteen i egen høie Person laa herudenfor med den Lybske Flaade, saa jeg
tænker, hun lader sig heller ikke tage af hele det Slesvig-Holsteenske Ridderskab
uden Flaade; men det var dog meget sørgeligt, om vor Løvinde skulde døe som
235 et Fæ, og derfor glædede det mig særdeles forleden af tale med en Mand, som jeg
troer er nok saa klog som Heren, for han sagde, at naar bare en god Slump, var
det end ikke mere end 10.000 Hoveder, ligemeget om det var Mande-Hoveder
eller Kvinde-Hoveder, og ligemeget om Tydskerne kaldte dem allesammen
Dummer-Hoveder, naar de bare sagde høit og lydelig af Hjertens Grund: “den
240 Danske Forening” da, sagde han, skulde ikke blot den store Klippe i Maanen,
som hedder Schleswig-Holstein, briste midtad, men den Danske Ko paa
Marken blive en Løvinde, ligesom i gamle Dage, og selv uden Manke giøre god
Besked, og med det samme, sagde han endelig, skulde hendes tre Sønner, der nu
gaaer og Springer om som Kalvde, den ene i Slesvig, den anden høit oppe i
245 Norge, og den tredie dybt inde i Gothland, blive til Løve-Under igien, og vore i
en Fart til store Mand-Løver, som baade havde Manker at ryste, og vilde i et
godt Nordisk Forbund spise den store Vendiske Lindorm til Davre, og det gad
jeg seet!

250

Kilde

folketingstidende.dk

Kildetype

Digitalt manuskript

255

Tags

Den Første Slesvigske Krig 1848-1851, Politisk tale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/grundtvigs-tale-i-den-slesvigske-hjelpeforening>

260